

BIZALOM

Havonta kétszer megjelenő szemle,

a világ folyásáról és az ember alkotásairól

11. szám.

VI. évfolyam.

1935. június 1.

Holta után is beszél.

írta: Dr G. Vargha Zoltán.

Magyar sors a két fronton való harcolás. A török hódoltság nem vált volna másfél százados szerencsétlenséggé, ha egész erejét az ozmán ellen fordíthatja a nemzet s nem kellett volna ugyanekkor félkarjával Bécs ellen védekeznie.

Az uralkodóház, számos korona birtokában, nem tudott, nem is akart, nyelvben, érzésében magyarrá válni s mindig bizonyos nemzetközi szellemet képviselt. Legjobb esetben is hűvös közönyt nézte a magyarság nemzeti céljait és vágyait. Idegen tanácsadói pedig igen sokszor, ellenséges indulattal eltelve, olyan formák és keretek közé iparkodtak kényszeríteni bennünket, amelyek ellen testünk-lelkünk tiltakozott. Ez az oka, hogy száz esztendőnél is tovább egymást érték az alkotmányért és protestáns vallásszabadságért vívott küzdelmek. Rudolf, II. Ferdinánd és I. Lipót önkényuralma egyre jobban ránk nehezdedvén, újra meg újra fellobogott — őt vezér alatt — a harc tüze.

Bocskayé az úttörés érdeme. Bethlen volt köztük a legnagyobb államférfi. De a legtöbb érzelem II. Rákóczi Ferenc szabadságharcához fűződik. Egyesül benne a kuruc-világ minden dicsősége, keserősége, bánata.

Nem véletlen, hogy a felkelések vezérei — négy esetben is — a protestánsok sorából kerültek ki. Apáinkat a Habsburg-család zsarnoki törekvéseitől kettős sánc választotta el: nemcsak az alkotmányjogi, hanem a vallási ellentét is. A helyzet tarthatatlanságára mi sem jellemzőbb, mint az, hogy róm. kath. véreink is kénytelenek voltak akcióba lépni. Az eltiport Wesselényi-féle összeesküvés és II. Rákóczi Ferenc dicsőséges küzdelme mutatja ezt.

Nem voltak ezek a mozgalmak lázadások. Már a törvény betűje is biztosította minden magyar nemesnek a felkelés jogát. Rákóczi harcának pedig, a nemzet végveszedelme adott amannál is mélyebb erkölcsi alapot. Nem ok nélkül háritotta ő Emlékirataiban a felelősséget azokra, „kik törvényt, valamint esküjüket megszegék.” Mert Kollonics fellépte s az erdélyi fejedelemség bukása óta legdrágább kincsünktől, magyar nemzeti mivoltunktól, akartak bennünket megfosztani.

Rákóczit, ki mindent — óriási vagyonát, egyéni boldogságát, családjá jövőjét — kockáztatta, mélységes keresztyén hitén alapuló erkölcsi kötelességtudása állította sorompóba. A neuhausi és prágai jezsuita-kolostorokban való neveltetése ellenére is hatalmas erővel mozdult meg benne a Rákócziak és Zrínyiek vére.

A mozgalom lassan bontakozott ki. A kiszípolozott jobbhágóság kevés erőt képviselt; a nemesség pedig egyideig idegenkedett a felkeléstől. Máramaros vármegye nemességének s a Bécsben megsértett Károlyi Sándor szatmári főispánnak csatlakozása indította meg aztán a lavinát. Így lett a szegénység helyi jellegű mozgalomból olyan országos felkelés, melyben — talán csak a rácok kivételével — egyesült az egész ország, minden nemzetiségi, vallási és rangbeli különbség nélkül.

A felkelés vezetői tévedhettek, követhettek s követtek is el hibákat. Nélkülözték a magasabb hadvezéri tudást, nem ismerték eléggé a katonai fegyelmet. Rákóczi pedig nem tudta őket vasmarokkal tartani. Ellenük szegődött a nyomorúság, pestis s egyéb gátló körülmény. A szabadságharc sorsát azonban mégsem ez döntötte el, hanem az európai háború. A diadalmas császári hadakkal hogyan dacolhatott volna az a maroknyi lerongyol-

lódott magyar?! Rákóczi azonban rendíthetetlenül kitartott elvei mellett s az alkotmány-, vallás- szabadság- s nemzeti létünk biztosításából nem engedett. A széchenyi országgyűlés, a buzgó róm. katolikus fejedelem vezetésével, „a szabadságtól lelkesítve a vallásos egyetértést” három nap alatt létrehozta s kimondotta a róm. katolikus, református és evangélikus hívek szabad vallásgyakorlatát. Rákóczi az önálló erdélyi fejedelemség visszaállításához is, úgy az 1705. évi béketárgyalások alkalmával, mint a szatmári béke idején, nem azért ragaszkodott, mintha saját személyét akarta volna előtérbe tolni, hanem azért, mert szent meggyőződése volt, hogy erre biztosítékként a magyar nemzetnek van szüksége. Törekvése meghiúsultával mindent, ami a földhöz kötötte, odadobott s fejedelmi, 1,200.000 holdra rúgó birtokai helyett a száműzetés keserű kenyere választotta. Egyideig még az a remény táplálta, hogy hazája az általános európai békébe belefoglalatik. Ezért küzdött, fáradzott; nem rajta múlt, hogy eredménytelenül.

A szabadságharc, bár a kitűzött célt nem érte el, tisztességes békével végződött s nagyban hozzájárult, hogy III. Károly, az új uralkodó, letért a rideg zsarnoki uralom útjáról s legalább az alkotmányos formákat megtartotta. Csak a fejedelemnek s bujdosó társainak nem bocsátott meg. Őket az 1715. évi XL. tc. örökre száműzte az ország területéről. E méltatlan határozatot Tisza István kezdeményezésére tették jóvá: 1906-ban hazahozták a drága hamvakat.

Milyen mélységes fájdalom sir ki Mikes Kelemennek 1735. ápr. 8-án papírra vetett soraiból: „Isten árvaságra teve bennünket és kivevé közülünk a mi édes urunkat és atyánkat.” Vagy menyenyire szívünkben fakad a kuruc költemény: „Sirat Magyarország, ohajt Erdélyország, holtig szán, holtig bán, még a gyermekük is tudom visszakíván...”

Kétszáz esztendő lepergett azóta az idő homokóráján. Nagyt fordult a világ. Császári és királyi családok döltek meg, országok estek szét alkotó elemeikre s új államalakulatok törtek elő a világot elsőpró hullámok alól. De Rákóczi Indulójának vagy Kesergőjének hallatára ma is ökölbe szorulnak a magyar kezek, könnybelábadnak a sok vihart látott szemek.

A Szentírás Ábelről mondja (Zsidókhöz írt levél 11. rész 4. verse), hogy hitből végzett áldozatával holta után is beszél. Igaz ez Rákócziról is. Ő, ki hitt az erkölcsi világrend végső diadalában, szól nekünk. Oh, hadd tanítson az önmagát is feláldozni tudó, önzetlen hazaszeretetre, melynek valóságos eszményképévé finomodott amúgy is nemes alakja. Rákóczi testileg meghalt, de szelleme éppen azért halhatatlan, mert a szabadság szent ügyéért önmagát áldozta fel!

Pilsudski tábornagy meghalt.

Öt órán át vitta haláltusáját Lengyelország nemzeti hőse. — Máj- és gyomorrák ölte meg a marsallt. — Mélységes gyászban a lengyel nemzet.

Meghalt a marsall.

A világpolitika mozgalmas színpadáról eltűnt egy férfi, a véges életről állt le a végtelenbe, hogy

a halandó ember nemzete történelmében halhatatlanná váljék. Meghalt Pilsudski tábornagy, a háború után poraiból megélemedett és gyorsan nagyhatalommá erősödött Lengyelország megteremtője. A háború után feltűnt új államférfi típusának egyik legragyogóbb megismerője, aki a katona és a politikus minden remek tulajdonságát, értékét a legszerencsésebb egyensúlyban egyesítette magában egy szuggesztív egyéniség átütő erejű varázsával.

Küzdelmekkel terhes, de gyönyörűen ívelő és sikerekben teljes életet vágott el a halál kaszája. Ezt az életet azonban sohasem hajtotta az egyéni érvényesülés motorja, hanem kizárólag és mindig csupán egyetlen olthatatlan vágyakozás: elnyomott nemzetének felszabadítása. A gyermek Pilsudski, amikor az 1863-as lengyel szabadságharc leverése után a vilnai orosz gimnáziumba kerül s ott bezárják, mert anyanyelvén mer beszélni, pillanatok alatt rádöbben nemzetének elnyomott sorsára. És ettől a perctől kezdve ez a rendkívül fogékony lélek, akit édesanyja egyszerre tanított a bibliára és a lengyel költők versére, életét népe és nemzete szolgálatába állítja.

A bibliai keresztények apostoli életét vállalta, a pillanatnyi jelek szerint a kitűzött cél elérésének minden komoly reménye nélkül. De ez nem csüggesztette, hanem inkább a végtelenségig hatványozta munkaerejét és áldozatkészségét. A szi-bériai száműzetés esztendei sem tudták megtörni. Új tervekkel gazdagodva tért vissza és folytatta a harcot, hogy nemzetét felszabadítsa az orosz járom alól. Tudományos készültsége és tájékozottsága a munkástömegek felé irányították, akiket szívós agitációval sikerült megnyernie annak a gondolatának, hogy a szocializmus jelszavai alatt szervezkedő munkásság csak akkor tudja jogos kívánságait elérni, ha előbb kiküzd az egész nemzet önállóságát és függetlenségét. A nép magasabb anyagi és szellemi életszínvonalához csak az önálló Lengyelországon keresztül lehet eljutni. Amikor száműzetésbe kényszerült, új eszközökkel és megváltozott módszerekkel, de változatlan hívéssel szolgálta a régi célt. A világháború kitörésének pillanatában pedig valami csodálatos képességgel nyomban felismerte, hogy a lengyel nemzet teljes felszabadítására elérkezett a döntő történelmi pillanat. Ebben az új helyzetben, amikor harcbaszállott a központi hatalmak oldalán, majd látva az orosz gőzhenger összeomlást jelző tehetetlenségét, szembeszállva vele, az élet által igazolt kitűnő hadvezérnek bizonyult. A nagy összeomlás időpontjában orosz fogságban volt, de pompás szervező készségét mi sem bizonyította jobban, minthogy távollétében is hibátlanul működött az általa létrehozott Polska Organizacja Wojskowa nevű katonai szervezet, amely nyomban megtette az első intézkedéseket a teljesen független Lengyelország megteremtésére.

A hazatérő Pilsudski új feladatok megoldása elé került. A nemzete felszabadítására törő forradalmárnak át kellett alakulnia országszervező államférfiúvá. Ezt a hivatását is sikerült mintaszerűen teljesítenie. Pillanatok alatt átlátta, hogy megvalna Lengyelország függetlensége, ám az önálló

állami élettől elszakott, az elnyomásból felszabaduló, de még szervezetlen nemzeti energiák éppen az építés első legkritikusabb pillanataiban könnyen bomlasztóan is hathatnak. A helyzetet, hogy szavait idézzük, így jellemezte: „elszoktunk a szabadságtól és most, hogy hozzájutottunk, visszaélünk vele.“ Habozás nélkül akcióba lépett; biztosította az ország legjobb határait, megteremtette a nagy-szerű lengyel hadsereget és alkotmánytörvényt adott nemzetének. Az elismerést munkájáért — az államfői tisztet — elhárította és visszavonult, hogy a felszabadult nemzet önmaga igyekezzék országa dolgát intézni és hozzászokni az önálló állami élethez. Csak akkor lépett ismét elő, amikor látta, hogy a nemzeti energiák nem egy irányban érvényesülnek s hogy a napi politika útvesztőjében az országot veszedelmek fenyegetik. Erős kézzel és céltudatosan visszavezette az országot a helyes útra. Átmenetileg vállalta az államfői, majd a kormányelnöki tisztet, de mindig úgy dolgozott, hogy a lengyel nemzetben erősítse az önállóságot, meg az ezzel járó felelősség érzését. Ezen az úton lankadatlan munkával sikerült Lengyelországot úgy politikailag, mint katonailag és gazdaságilag megszervezni, hogy az ország, mint nagyhatalom, egyik jelentős tényezője az európai, sőt a világpolitikának.

Pilsudski élete lényegében a mai Lengyelország története. Lengyelország megteremtése és szilárd megalapozása jórészt személyes munkájának eredménye és annak a kiváló gárdának érdeme, amelyiknek minden tagja hűségese tanítványa. Az egykori forradalmár régi módszereiből csak annyit őrzött meg, hogy élete utolsó pillanatáig kerülte a nagy nyilvánosságot. Nem szerette a szerepléssel járó külsőségeket és megelégedését inkább a jól végzett munka eredményében tudta megtalálni. Ha személy szerint keveset is lehetett látni, vagy hallani, akarata, energiája és törekvései mindig és mindenütt érvényesültek.

Egy régi lengyel mondás így szól: a lengyel és magyar két olyan testvéri jóbarát, akik küzdelemben és vigaságban egyaránt szeretik egymást. A történelem tanúságot tesz ennek a nép-lelkéből kirepült mondásnak igazsága mellett. A magyarság együtt szenvedett az elnyomás idején a lengyel nemzettel és sohasem mulasztotta szót emelni felszabadulása és nemzeti önállóságra való jogosultsága mellett. Azután örömmel látta az erős, szilárd és nagy Lengyelországot. E pillanatban pedig szinte ezeréves kapcsolatok, baráti és rokoni szálak elpusztíthatatlan erejére támaszkodva őszintén osztózik súlyos gyászában. De tudja, hogy a nagy megpróbáltatások az elhivatott nemzetek életében csak összeforrasztják a nemzetet, megacélozzák erejét és a végsőkig fokozzák önmagával szembeni felelősségérzetét éppen úgy, mint köteleységérzetét.

Életét a hazának, szívét édesanyjának, agyát a tudománynak...

Az egyik nemzet „Führernek“ a másik „Ducenak,“ vezérnek nevezi történelmének élő nagy alakját. Pilsudski marsallt, a lengyel nemzet vezérét és honmentőjét a nép nagyapjának nevezte.

Bizonyságául annak, hogy kristályurnában, édesanyja lábánál nyugvó szívét ezer és ezer szál kötötte minden lengyel szívéhez. Még politikai ellenfeleinek szívéhez is, mert Pilsudski nemcsak a mai erős Lengyelország testi-lelki vezetője volt, hanem az a nemzeti hős, aki népét kivezette a rabságból.

A temetés komor pompája és minden nagy külföldi ünnepeknél ekesebb látványossága ezért több volt, mint temetés: egy nemzet hódolata legnagyobb fia előtt. Amidőn egyszerű tölgyfakoporsóját a Belvedere-palotából a varsói székesegyházba szállították át, a lengyel hadsereg legelőkelőbb tábornokai vették vállukra a nagy hőst s amidőn a több kilométer hosszú gyászmenet elhaladt a néma, gyászfátyolokkal díszített utcákon szorongó százezrek között, olyan hatalmas, olyan végtelen csend kísérte, amelynek nagyságát csak az elemek tombolásával lehet összehasonlítani. A háztetők, az erkélyek roskadásig tele voltak gyászruhás, könnyező emberekkel s oldalakon keresztül sorolhatnánk fel, hogy az iskoláktól a papságig, a hadseregtől a tatár nomádokig, a külföldi előkelőségektől az 1914-es év hadastyánjainak csoportjáig ki mindenki volt ott a gyászoló százezres gyülekezésben. Egész Lengyelország. Nem. Egész Európa.

Az égbetörő csúcsives székesegyház belseje valami különös, földöntúli csennel várja a halottat. A tizezer és tizezer számára tolongó látogatók lépteinek zaját elfogja a kőkockákra terített fekete leplek puhasága és a feketébe burkolt hatalmas oszlopok halotti köntöse. Egyszerű koporsóban nyugszik Pilsudski, az emeletmagas katafalkon. A koporsó üvegtetején keresztül látni szoborszerű vonásait. Az az érzése az embernek, hogy nem halott, hanem egy nagymultú nemzet ércbeöntött jelképe nyugszik odafenn.

Temetés napján d. e. kilenc óra tájban a lengyel közelet és a diplomáciai világ képviselői jönnek legdiszesebb köntösükben, hogy hódoljanak annak az embernek, aki történelmet csinált. A nagy halott tiszteletében egyforma megilletődéssel látjuk állani és a kialakuló menetben lépkedni a művelt világ csaknem minden katonai képviselőjét. A keleteurópai államokból többnyire a hadügyminiszterek jelen. Nagy feltűnést kelt a japán tábornoki kar. Ez a második díszes menet a mokotovi repülőtér felé halad. Nehéz volna elsorolni a negyvennél több lengyel ezred nevét, amelyek küldöttségileg vannak itt. Feltűnő, hogy csak kevés koszorút látni. A repülőtéren az ágyútalpakról hatalmas katafalkra emelik a koporsót. Százezrek szoronganak köröskörül.

A levegőben repülőgépek kísérték az itt mesterségesen felépített dombig Pilsudskit. A koporsó mellett látni Mussolini olasz miniszterelnök hatalmas vörös rózsákból készített és Hitler német kancellár óriási fekete babérszörnyjét. Ezenkívül csak az államfő és a kormány tagjai hoznak koszorút. A gyászoló nemzetet ugyanis felszólították, hogy ne hozzon koszorúkat Pilsudski ravatalára, hanem adakozzék a nagy vezér emlékének megőrkítésére.

Nem tudom, mi a legmeghatóbb azon, hogy egy nemzet temet. Azt hiszem azonban, hogy a

legmélyebb, legnagyobb élmény az a hadastyán-csoport volt a katefalk körül, amely 1914-ben Pilsudski vezetésével megindította a szabadságharcot. Koszciusko, Sobieski és más világszerte ismert hősök neve jár az ember fejében. A múlt és a ma, a történelem és az élet találkozik itt. Egy nagy kalászból font koszorút is látni: a szülőfalu üdvözlője. Az élet jelképét küldte annak a lengyelnek, aki Lengyelországba új életet lehel.

Az érsekprimás beszéde is. mintha valami történelmi szószékről hangzana le hozzánk: Pilsudski győzelmét a bolsevista oroszok felett úgy fogja a történelem emlegetni, mint Don Juan lepantoí és Sobieski bécsi diadalát. Pilsudski a kereszténység harcosa.

Megható jelenet következik ezután. A koporsót egy feldiszitett vasúti kocsii platformjára helyezték s míg a százegy ágyúlövés dübörög, az eddig néma zenekarok a lengyel himnusz zsolozsmás dallamát játsszák, a koporsó lassan-lassan eltűnik, ellávozik a tömeg sorai között.

Így utazik azután a hadvezér tovább: az egész ország láthatja. Ezrével várja a sínek mellett mindenütt a nép a halott Pilsudskit és az őt kísérő számos különvonatot, amelyeken a külföldi vendégek és az előkelőségek utaznak. Azokon a falvakon utazik most keresztül, amelyeket először szabadított fel az orosz járom alól.

Krakkóban a történelmi szépségű, hatalmas téren több mint 600 gyászlobogót lengető toronymagas árbóc között ravatalozzák fel megint és utoljára Pilsudskit. A város százezrével ontja a gyászoló tömeget. Varsóban még félárbócra eresztett nemzeti lobogók kísérték a halottat. Itt már csak fekete színt látni.

A vendégek, a gyászolók, az érdeklődők az éjjelt a szabadban töltötték, mert egy szoba, egy fekhely sincs már az egész nagy városban.

Egy hang, egy rendezvarás nélkül megy innen a gyászmenet a Wawel-kastélyba, Poniatowski, Mickiewicz és Koszciusko lengyel szabadsághősök örök nyugalmanak helyére, Sobieski János emlékművénel állott itt még nemrégiben Pilsudski. Most ő is bevonul a halhatatlan törökverő mellé.

Órákig tart míg a kriptában történt beszétele után az államfő az idegen hatalmak részvétét fogadja. Valaki azt emlegeti, hogy Mussolini és Gumbös Gyula országaik törvényhozása előtt emlékeztek meg a lengyel nemzet gyászáról. Pilsudski halálát súlyos csapásnak érzi itt mindenki. A csapások idejében ismerjük meg azonban az igazi barátot. Lengyelország nem fogja elfelejteni Magyarországot szép és és szívből jövő gesztusát.

Pilsudski, aki életét a hazának, szívét édesanyjának, agyát a tudománynak ajándékozta, a lengyel királyok és a nemzeti hősök között várja a feltámadást.

A falusi nép szociális védelme.

A kormány négyéves munkatervében, amely most került a nyilvánosság elé, azt olvassuk, hogy az ipari munkásság szociális védelméhez hasonlóan ki fogják fejleszteni a mezőgazdasági munkásság

és a falusi nép szociális védelmét is* és erre vonatkozóan már megindultak az előmunkálatok. A kormány tehát olyan régen vajdó kérdés megoldását határozta el, amelynek sem szükségességéhez, sem sürgősségéhez szó nem férhet. Az a kormány, amely a több és jobb kenyér szociálpolitikáját hirdeti és vallja magáénak, valóban akkor következetes önmagához és hirdetett elveihez, ha azt a szociális gondoskodást és védelmet, amelyben eddig a városok népének volt része, kiterjeszti a falusi tömegekre, elsősorban a kétkézi mezőgazdasági munkásságra.

Azt azonban tagadni nem lehet, hogy a mezőgazdasági munkásbiztosítás egyike a legbonyolultabb és legnehezebben megoldható kérdésnek. Bizonyára ezzel számolt is a kormány, amikor a munkatervben a fokozatosságot is jelentő fejlettségről beszél és arról, hogy ebben az irányban már megindultak az előmunkálatok. A mezőgazdasági munkásság ugyanis nem azonos élet és munkaviszonyok közt élő rétege a társadalomnak. Munkásság gyűjtőfogalom alá tartoznak ugyan mindazok, akik a mezőgazdasági termelésben kétkézi munkát végeznek, de ennek a gyűjtőfogalmi egységnek keretén belül több különböző rétegre tagozódnak. Más elbírálást igényel a cseléd, a szakmáymunkás, az arató és cséplő, a summás, a szaktermelési ágak vitelére részért vállalkozó időszakos bérlő (például dinnyés), továbbá a közönséges napszámos. De más elbírálás alá esik a mezőgazdasági munkás akkor is, ha egy egész termelési évre, vagy csak bizonyos időszak munkára vállalkozik, nem különben akkor, ha a munkavállalás az ő szempontjából csupán mellékfoglalkozás, amely a saját földjéből kitermelt, de nem elegendő jövedelem pótlására, kiegészítésére irányul.

Szó sem lehet tehát arról, hogy a mezőgazdasági munkásságra egyszerűen kiterjesszék azoknak a törvényeknek hatályát, amelyeknek összessége az ipari munkás szociális védelmét jelenti. A mezőgazdasági munkás bérének jelentékeny részét rendszerint természetben kapja, sőt van olyan mezőgazdasági munkavállaló, aki készpénzbért vállalkozásának sajátossága következtében egyáltalában nem kap. A szociális biztosítás kérdését tehát a mezőgazdasági munkásságnál nagy általánosságban nem lehet úgy megoldani, hogy a járulékot a munkaadó a munkabérből levonja. Ezenkívül a veszélyesség szempontjából is igen nagy a különbség! Nem eshetik például egyenlő elbírálás alá két munkás, akik közül az egyik szecskavágót is kezel, a másik pedig csak kaszával-kapával dolgozik.

Szigorú a határvonal a gazdasági cseléd és a gazdasági munkás között, különösen az aggkori biztosítás szempontjából. Vannak nagyobb gazdaságaink, amelyekben az éves konvenció cselédek nyugdíjának ügye is rendezve van. Ezekben a gazdaságokban egyes családok már generációkon át szolgálnak abban a nyugodt tudatban, hogy ha a megöregedett ember kezéből kiesik a munkaeszköz, nem kell koldusbothoz nyúlnia, békésen élvezheti

* Ez alatt értendő a mezőgazdasági munkásság és falusi nép baleset és aggkori biztosítása. (Szerk.)

munkája után a nyugalmat, az öreg ember verőfényes napáldozatát. Annál inkább gondoskodni kell azonban öregségük idejére a valóban nincsetlen napszámosokról, akik ma, ha nincsenek emberies szívű gyermekeik, valóban keserű kegyelemkenyérre vannak utalva. Ám itt is különbséget kell tenni a házbirtokos zsellér, vagy törpebirtokos és a hajléktalan munkás között. Az előbbi munkaképtelensége és vénsége idejére valahogyan még biztosítva van, az utóbbi számára azonban fedélről és téli melegről is kell gondoskodni.

A kérdés tehát valóban nem egyszerű és nagyon alapos előmunkálatokat igényel. A törvényhozónak, aki a falusi nép szociális védelmének kérdését kodifikáltan akarja megoldani, mindenképp előtérbe kell állítani bizonyos fokozatokat, amelyekbe a mezőgazdasági munkástömegek beosztandók, másodsorban meg kell állapítani nemcsak az egyes munkásrétegeknek teherbíró képességét, hanem azt is, hogy melyik kategória milyen arányú védelemre és gondoskodásra tarthat igényt.

A négyéves munkatervnek ez a része tehát, amelyet bizonyára örömmel és megelégedéssel vesznek tudomásul gazdák és mezőgazdasági munkások egyaránt, kell, hogy a legképzettebb szakértőket mozgósítsa a közérdekű megoldás érdekében.

Fohász.

Uram! oh nagyon sok volt már a bánat,
éjjel volt köröttünk és lebegtek az árnyak
sötétben; test nélkül s mi a hajnalt vártuk,
s máig is egy vágyban, mindig csak azt várjuk...
Láttuk, a virágok meghalnak örökre
s sárgára változik a fák üde zöldje;
a lelkek meg sírnak, borúsán, sötétben,
mert a rosszak járnak lopva im az éjben!
A rosszak Uram! s mi tőlük félünk,
de a Te nevedben remélünk — remélünk!
Bízó hittel várunk és gondolunk egy nyárra,
hol hűs lesz a fák árnyat vető ága;
hol a madárdal nem csalóka ének;
s a lélek virág és napsütés közt örül a létnek!
Addig is oh Uram! megyünk mi az úton, felnézve
[az Égre,
mert Te vagy oh a Jóság!... a Tavasz!... a Béke!...
Sz. Sch. L.

Kinek van igaza a kereskedő iparos háborúságban.

A kis- és kézműiparosok tizenkét év óta sürgetik az ipartörvény novellája néhány sérelmes rendelkezésének megváltoztatását. A tapasztalat azt igazolta, hogy a kis- és kézműipar megélhetését valóban érzékenyen megnehezíti a kereskedők versenye, akik üzletükben nemcsak javításokra és átalakításokra vehettek fel eddig megrendelést, hanem az üzlet szakmájába vágó mindenféle ipari munkára. Áll ez különösen a ruházati iparosokra: szabókra, cipészekre és szűcsökre nézve, akik elől a ruha-, cipő- és szőrmekereskedelem elvonja az ipari megrendeléseket.

A kormány népies politikájának megfelelően szükségét érzi a válságos viszonyok között vergődő kis- és kézműipar megsegítésének és ennek egyik eszközét az ipari kontárság megszüntetésében látja. Az iparosság régi kívánságához képest Bornemisza Géza kereskedelemügyi miniszter rendelkezést készített, amely az ipartörvény novellájának azt a rendelkezését akarja megváltoztatni, amely a ruházati iparban a kereskedők ipari munkavállalását tette lehetővé. Ezenkívül a tervezet oly értelmű rendelkezést is tartalmaz, hogy a közkereseti és betéti társaságként működő kereskedelmi üzemek a jövőben csakis abban az esetben vállalhassanak kézművesjellegű ipari munkát, ha a közkereseti társaság valamennyi tagja, a betéti társaságnak pedig valamelyik beltagja saját személyében az illető ipar üzésére jogosult. De ezt a megszorítást is a tervezet csak a rendelet életbeléptetése után keletkező közkereseti és betéti társaságokra nézve írja elő.

A kereskedői érdekeltségek e rendelettervezet ellen éles, nagyon hangos és agresszív mozgalmat indítottak. Gyűléseken, memorandumokban és sajtóközleményekben a leghevesebb ellenállásra buzdítják és szólítják harcba az iparosok ellen a kereskedőket. A kereskedelem létkérdésének állítják be azt, hogy ezentúl is lehesen a ruhakereskedőnél ruhát, javítást, átalakítást megrendelni, a cipőkereskedőnél lehessen továbbra is cipőt javíttatni és hozott anyagból elkészíttetni, és a szűcsüzletben is szabadjon ezután is szűcsmunkákat készíttetni a vevők részére. Úgy állítják be a dolgot, mintha ez a kisiparnak is érdeke volna, mert a kereskedők mindig iparossal végeztetik el ezeket a munkákat. Elhallgatják azonban azt, hogy az üzletekben megrendelt ipari munkát túlnyomórészt nagyon rosszul fizetett iparossegédekkel végeztetik, vagy ha ki is adják iparosnak ezt a munkát, érte csak rendkívül alacsony árakat fizetnek, úgy hogy végeredményben az ipari munka jogos árának csak nagyon csekély töredéke jut valóban a kis- és kézműiparosoknak. Kétségtelen, hogy ez az állapot a kisipar érdekében megváltoztatandó és ezt célozza a kereskedelemügyi miniszter rendelkezése.

A kereskedelmi érdekeltségek szenvedélyes felvonulása ellen most már az iparosok testületei is megmozdulnak és országos kongresszust hívnak egybe, amely a kis- és kézműipar jogos érdekei mellett fog sikraszállni. Kétségtelenül igaza van a kisiparnak abban, hogy a vásárlóközönség ipari megrendeléseit, különösen a ruházati iparban — a kereskedők elvonják a jogosított és képesített iparosok elől, és ezáltal az ipari munka igen nagy részének jogos ára nem az iparnak, hanem a kereskedőnek jut. Véget kell továbbá vetni annak az anomáliának is, hogy egy kereskedő, — aki soha ipari szakmában nem dolgozott — egy szép napon valamely szegény iparossal társulva, ennek iparüzési jogát szegényes díjazás ellenében a maga hasznának növelésére kiaknázhassa. Sőt a kisipar a rendelkezésben sérelmesnek tartja, hogy az ipari képesítés nélkül eddig ipart folytató közkereseti és betéti társaságok tovább folytathassák az

ipari munka megrendelésének átvételét és csak az ezután keletkező közkereseti és betéti társaságok tagjaiból követeli meg az ipari képesítést. Éppen ezért az iparosság sürgeti ennek a rendeletnek a visszaható erejét, valamint azt is, hogy a tilalom terjesztessék ki a betéti és a részvénytársaságokra is.

A kisipar a kis- és kézművesiparra nézve létkérdés a kereskedők jogosulatlan iparüzésének megszüntetése. Az ipar nem kíván egyebet, — és ezt joggal követelheti, — hogy a kereskedő végezze az eladást, de az ipari termelést hagyja meg az iparosnak.

Világ folyása.

Darányi Kálmán földművelésügyi miniszter bejelentette a fagykársújtotta vidékek gazdáinak jelentős megsegítést, kedvezményekkel és közmunkákkal való támogatását. A képviselőházi ülés eseménye Darányi Kálmán földművelésügyi miniszternek Eszterházi Móric gróf interpellációjára adott válasza volt, amelyre még a napirend előtt került a sor. E válasz keretében adott felvilágosítást a földművelésügyi miniszter a hozzáérkező jelentések alapján a májusi fagykárrol, amely, mint előrelátható volt, az első becsléseknél lényegesen kisebbmértékű. A most előterjesztett helyzetkép sem végleges, úgy, hogy május végén a miniszterhez újabb és most már végleges kárbecslések fognak beérkezni.

A fagykár ellensúlyozására a kormány mint minden alkalommal, most is messzemenő kedvezésekkel, segítséssel és adókezelési enyhítésekkel siet a gazdák helyzetének megkönnyítésére, s ezenfelül nagyszabású közmunkákat indít meg a fagykártól sújtott vidékeken. A közmunkákat elsősorban az útépítés, továbbá erdősítés és viziberuházások formájában bonyolítja le és juttat sok százezer munkást munkaalkalomhoz. Legjelentősebb tétele a beruházásoknak az a kétmillió pengő, amelyet az ország különböző vidékein bekötő utak építésére fordítanak.

Egyszerre halt meg betegével egy öreg orvos. Rosenberg Jenő dr egészségügyi főtanácsos, Veszprém városának 38 éven át volt főorvosa a minap 73 éves korában váratlanul meghalt. A főorvost egy szivgörcsben szenvedő betegéhez hívták, akinek befecskendezést akart adni, miközben megszdült, elesett és néhány perc múlva kiszenvedett. Röviddel a főorvos halála után a beteg is meghalt.

Rosenberg Jenő dr kitűnő orvos és melegszívű emberbarát volt, aki ingyen gyógyította a város valamennyi szegényét és gyakran orvossággal és élelemmel is ellátta őket. Halála osztatlan részvételt keltett. Rosenberg Jenőt a város saját halottjának tekinti.

Lezuhant a „Maxim Gorkij“ az orosz repülés csodája. Negyvennyolc utasa megszenesedve került ki a gép romjai alól. A repülés történetében példátlanul álló, borzalmas repülőkatasztrófáról adnak hírt moszkvai táviratok. A Maxim

Gorkij nevű óriás repülőgép, áldozata lett egy bravurokat végző repülőgép mutatóványainak. A megdöbbentő szerencsétlenségnek majdnem ötven ember esett áldozatul.

Az egész világon nagy feltűnést keltő tragédia részleteiről a következő táviratok számolnak be:

A Maxim Gorkij nevű óriásrepülőgép, amely 70 személy befogadóképességű volt, vontatókötélre vett egy másik repülőgépet is. A két repülőgép egyszerre szállott fel, miközben a vontatókötélre vett repülőgép pilótája különböző mutatóványokat végzett. A repülőmutatóványok során a repülőgép összeütközött a Maxim Gorkijjal; mind a két repülőgép lezuhant. A Maxim Gorkij legénységének tizenegy tagja, valamint 36 utas szörnyethalt. A vontatókötélre vett repülőgép pilótája — Zasin, ismert szovjetrepülő — szintén halálát lelte.

A szerencsétlenségnek összesen 48 halálos áldozata van.

Gyógynövények legkisebb beváltási árai. A földművelésügyi minisztérium növényvédelmi és növényforgalmi irodája, a földművelésügyi minisztérium rendelete alapján, az érdekeltség meghallgatása után az alább felsorolt gyógynövények legkisebb beváltási árát, mai naptól kezdődő hatállyal, további intézkedésig a következőkben állapította meg. Az árak kilogrammonként fillérben értendők:

Székfűvirág, kamilla, idegen anyagtól mentes, legfőljebb 1 cm. hosszú szárral (kocsány), kézzel csipett áru, nyers állapotban 20 fillér. Székfűfűszűvel szedett, nyersen rostált, nyers állapotban 6 fillér.

Levél (Folia) gyöngyvirág nyers állapotban 7, keskenylevelű útifű nyers állapotban 4, tüdőfű nyers állapotban 6, vidrafű (tisza leveles áru) nyers állapotban 6, fehérüröm (fosztott) nyers állapotban 3, marti-lapulevél nyers állapotban 4, csalánlevél nyers állapotban 3.5, fehérmályva-levél nyers állapotban 3, kereklevelű papsajt-levél (kézzel csipett) nyers állapotban 6, erdei mályvalevél (kézzel csipett) nyers állapotban 7, beléndeklevél nyers állapotban 6, fehér pemete (fiatal, zsengeszáru, molyhos) nyers állapotban 3, mezei zsurlófű nyers állapotban 2, pásztortáska (gyökérmentes állapotban) nyers állapotban 4, tavaszi hérics száraz állapotban 35.

Ezek az árak nem fix átviteli árak, hanem csupán a legkisebb beváltási árak, melyeknél kevesebbet a beváltó a gyűjtőnek, illetve termelőnek föl nem ajánlhat.

E legkisebb beváltási árak általánosságban olyan gyógynövényekre vonatkoznak, melyek a kereskedelmi szokás szerint jöminőségű, egészséges áruknak tekintendők.

A hivatal felhívja az érdekeltek figyelmét arra, hogy a beléndeklevél iránt különösen erős kereslet jelentkezik.

A kultuszminiszter rendelete a magyar ruházatkodásnak az iskolákba való bevezetéséről. A magyaros öltözködési mozgalom, amely rövid idő alatt megteremtette a modern, s a külföldi divattal versenyképes magyar divatot, újabb jelentős eredményt ért el. A kultuszminiszter a mozgalom által elért eredmények alapján elrendelte a középiskolák igazgatóinak, hogy a szülői érte-

kezleteken mutassanak rá a magyaros öltözködés és a magyaros formaruhák erkölcsi nevelő hatására s a szülőknek ajánlják figyelmébe, hogy új iskolaruha beszerzése esetén lehetőleg magyaros öltözet vegyenek gyermekeiknek. Felhívta továbbá a kultuszminiszter az iskolák igazgatóit arra is, hogy ott, ahol a formaruha kötelezővé van téve, találjanak módot arra, hogy ezt a formaruhát fokozatosan s a nélkül, hogy a szülők felesleges megterhelésével járna, magyaros formaruhára, illetőleg diáksapkára cseréljék föl. A rendelet úgy az iskolák mint a nagyközönség általános helyeslésével találkozik, s több iskola máris elhatározta, hogy bevezeti a magyar formaruhát és diáksapkát.

Hasznos tudnivalók.

Miért pusztít Magyarországon a tüdővész? A gümőkór (tüdőbaj, tüdővész, tbc., tuberkulózis) nálunk egyike a legerjedtebb betegségeknek. Nemcsak a nagyvárosok tömeglakásaiban, szűk utcákban, friss levegőt és napsütést nélkülöző udvaraiban pusztít, hanem az aránylag egészségesebb, kisebb vidéki városokban, falun, tanyán is rengeteg áldozatot szed.

A szegénység, a nyomor, a tudatlanság és a tisztaság hiánya okozza, hogy a tüdőbaj olyan nagy méreteket ölthet. Szegény népünknek fogalma sincs arról, hogy miként kell a gümőkór ellen védekeznie. Táplálkozása egyoldalú. Falun még a jobb módúak között is kevés változatosság mellett, egyformán sivár az étrend: szalonna, kenyér, fehér lisztből; különféle képpen elkészített tészta (gyúrt tészta, tarhonya, lebbencs, kása, gombóc, ünnepnapon kelt tészta). A főzelékek közül csak a burgonya meg a szárazbab járja. Ennek a kettőnek, különösen a babnak a tápereje elvitathatatlanul nagy, a fehér lisztből készült ételeké viszont, csaknem semmi. Zöldfőzeléket alig eszik a falu népe, holott könnyen és olcsón hozzájuthatna. Tojást, tejterméket (sajt, vaj, túró) ott sem fogyasztanak ahol annak értékesítése nehezen megy (a hús nem fontos).

Az egyoldalú táplálkozás legyengíti a szervezetet, csökkenti az ellenállóképeséget és a betegségek csíráinak befogadására alkalmassá teszik az emberi testet. A csecsemők gyakran bélhurutosak, mert túl korán tömik beléjük a nem nekikvaló eleddelt. A bélhurut pedig igen gyakran kapuja a gümőkóros fertőzésnek. Tudományosan bebizonyosodott tény, hogy a fiatal, 20—24 éves korban elhalt tüdővész-es egyének a fertőzést többnyire már gyermekkorban kapják. A kór lappangva fejlődik és felnőtt korukban tör ki rajtuk, hogy idő előtt sirba vigye őket.

A főútvonalakon fekvő magyar falvak, külvárosok területén rendszerint igen nagy a por. Ez a gümőkór egyik legerősebb terjesztője. A tanyákon azonban autóforgalomról, úti porról alig beszélhetünk. Itt a lakásviszonyok segítik elő a tüdővész terjedését. Az ablakok olyan kicsinyek, hogy a nap-

sugár nem férközhet be a szobákba, a tornác többnyire éppen a ház déli oldalán húzódik végig s erre nyílnak az ajtók, az ablakok. Ez az építkezés a napot, a levegőt távontartja a szobától. A szoba sötét, padlója tömésföld s ezt sem tisztán, sem szárazon tartani nem lehet. A tüdőbeteg köhögési rohamánál a földre köp s itt továbbfejlődik a betegség csirája. Hiába veszi körül a tanyai épületet levegő és napsugár — a tüdővész két esküdt ellensége — ha be nem juthat az egészségtelen, dohos lakásba. A gümőkór csirája ott van, ott marad a házban akkor is, amikor a szegény beteget már régen megváltotta szenvedéseitől a halál. A kórokozó tovább él és újabb családtagokat fertőz meg. Így gyakran egész családok pusztulnak ki tüdővészben.

Régen megdőlt már az a balhiedelem, hogy a tüdővészből kigyógyulni nem lehet! Hála Istennek, sok, nagyon sok esetben felépülhet a gümőkóros beteg, ha kellő ápolásban részesül és a szükséges óvintézkedések betartásával elkerüli a fertőzést. Megelőzni a betegséget úgy lehet, ha tisztaságot tartunk, ha napot és levegőt bőséggel engedünk be lakóhelyünkbe s ha ügyelünk a vegyes táplálkozásra.

A méhek tavaszi etetése. A gondos méhész a méhcsaládokat bőven ellátta étellemmel, úgyhogy az első tavaszi gyűjtésig maradjon belőle. Mégis megtörténik, hogy a méhcsaládok rendkívüli körülmények folytán idő előtt fogyasztják el ételmüket s a tavasszal mézhiány áll be. Ilyenkor a méhcsalád az egyik lépről a másikra vonul, zúgvabúgva, s miután ételmet nem talál, a fiasítás nedvét szívja ki, azzal tengeti életét. Itt gyors segítségre van szükség, ha nem akarjuk, hogy a család egy része elpusztuljon. Egy-két mézeslép beadásával a legtermészetesebb módon segíthetünk a bajon. Ennek hiányában folyékony pergetett mézet adunk ez azonban kirepülésre ingerli a méheket; rablással ilyenkor sok kárt okozhatnak. Ezért csak naplemente után etetjük a méhcsaládokat. Ha méz nem áll rendelkezésünkre, vízzel egyenlő arányban felfőzött cukrot is adhatunk nekik. Amint a virágporhosódás megindul, megfelelő időjárásnál nem kell etetni. Hideg, szeles időben azonban igen, mert ilyenkor, ha nem repülhetnek ki a méhek, az éhezés által nagyon legyengülnek s az anya beszünteti a petelerakást. Néhány deciliter mézes- vagy cukros vízzel ilyenkor okvetlenül itassuk méhcsaládjainkat.

A gyümölcsös talajának kezelése. Ősszel felszántott, vagy felásott talajú gyümölcsösökben tavasszal nem szabad a földet újra megfordítani, mert akkor azokat a gomba és rovarkártevőket, amelyeket ősszel a föld alá borítottunk, ismét felszínre hoznánk. Ha a gyümölcsös talaját ősszel nem munkáltuk meg, tavasszal kell azt mielőbb felásni vagy felszántani. A gyümölcsfák alatt, illetve a sorok között, azért ajánlatos kapásnövényt termesztetni, hogy a talajt megmunkáljuk. Veteményezés nélkül is tisztán és lazán kell azonban tartani a talajt. Ha a gyümölcsösben baromfit tartunk, a fasorok között keskeny füves sávokat hagyhatunk.

Lucernát gyümölcsösbe sohase vessünk, mert annak igen mélyreható gyökere sok tápanyagot von el a fáktól.

Védekezzünk a monilia ellen! A meggyfa virágot elvitte a köd — ezt szokták mondani faluhelyen. Ősídőktől fogva járja ez a mondás, ha a meggyfa virága, gallyai hirtelen elszáradnak. Beletörődnek. A köd ellen nem lehet védekezni — mondják olyankor is a meggyfavirág elpusztulásának láttára, amikor nem is volt köd. Pedig nem a köd az, ami tönkreteszti a meggy virágját, vagy a kajszinbarack virágját, hanem a moniliagomba. Ez a penészgomba gyümölcsfa egyik legveszedelmesebb ellensége. Csaknem az összes gyümölcsfafélét pusztítja, a legnagyobb kárt azonban a kajszinbarackfákban és meggyfákban teszi. A sárgabarackfa virágzásakor, illetve hamarosan utána, az ágacsok végét, néha egész vastag ágak parányi, fiatal lombzatát is tönkreteszik. Az alig kifakadt levélrügyeket mintha leforrázták volna. Ugyanez a jelenség mutatkozik a meggyfánál is virágzáskor. Később, amikor a meggy érik, a szép, egészséges gyümölcs között aztán sok olyan szem akad, amely romlani kezd, szürkésbarna penészvankoskák keletkeznek rajta s a gyümölcs megrothad. A penész az egyik szemről átterjed a másikra és gyakran a termést nagyrésztben, vagy teljesen elpusztítja.

Az alma, a körte, a szilva sem mentes a bajtól, itt a gyümölcsön sokszor kóralakban helyezkednek el a penészgombapárnácskák. A romlásnak induló gyümölcs legtöbbször lezuhlik a fáról. De van olyan is, amely megmarad; az ilyen gyümölcs öszezsugorodik, ráncos lesz és kökeménnyé válik. Az ilyen összeaszott gyümölcsöt múmiának nevezük.

A moniliagomba ellen védekezni úgy lehet, hogy a megtámadott fiatal ágakat minél előbb levágjuk (nemcsak a beteg, elhalt részeket, hanem azon túl — egy arasznyira — az egészségesnek látszó ágreszeket is). Ezeket elégetjük.

Gyümölcserés idején naponta felszedjük a lehullott, romlófélben levő gyümölcsöt és megsemmisítjük. Gyümölcsszedéskor a fán maradt s a moniliagomba által megtámadott szemeket sem hagyjuk a fán, hanem a hullottal együtt legcélsezerűbben mézporral behintett mély gödörbe gyűjtjük és mézporral újoól behintve, földdel jó vastagon betakarjuk.

A fán mégis netalán fennmaradt múmiákat, ha előbb figyelmünket elkerülték, lombhullás után leszedjük és elégetjük. A fák alját valamivel a csugón túl felássuk.

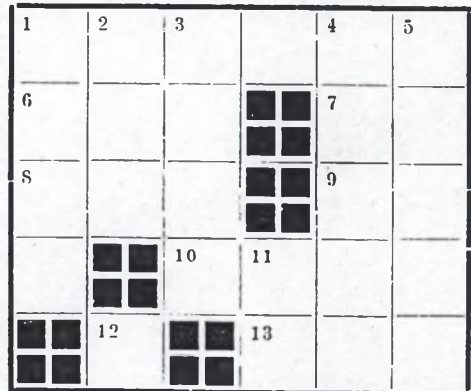
Sporthírek.

Áldozócsütörtökön volt a 100 méteres gyorsúszóverseny a Császár-uszodában Csik magyar, Fick amerikai és Fischer német között. Fick eleinte erősebbnek látszott és 60 méterig több mint egy méterrel vezetett Csik előtt, 75 méternél is még egy méter előnye volt. Azonban lankad már az erjeje, Csik pedig erőre kap és 85 méternél már fej-fej mellett úsznak. A nagyszámú közönség buz-

dítására Csik elhagyja ellenfeleit és friss tempóban elsőnek úti meg a célt. Csik ideje 58:6 mp., Fick 59:8., Fischer 1 p. 02 mp.

Az Újpest—Ferencváros meccsen az eredmény 0:0 arányú döntetlen, amely egyúttal annyit jelent, hogy a kilenc év óta tartó profi bajnokságban, amely most megszűnik, Újpest lett a bajnok.

Keresztrejtvény.

Vízszintes sorok:

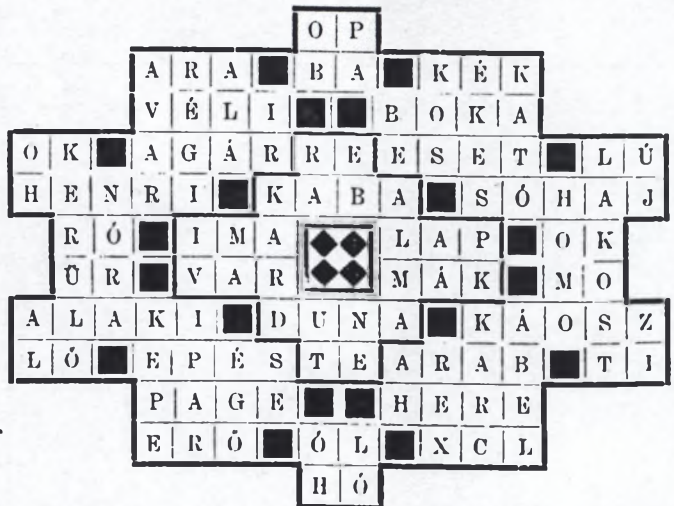
1. Szentírás másik neve.
6. Ilyen nevű basárolószónak a török mesék.
7. Egy híres magyar zenész szerző monogramja.
8. Vetemény.
9. Házi állat.
10. Női név.
12. Magánhangzó.
13. Kerti eszköz.

Függőleges sorok:

1. Gyermekjáték.
2. Női név becéze.
3. „Seb” kisgyerek-nyelven.
4. Próféta, kit hollók tápláltak.
5. Itt is szól a nóta (helyrag hiányzik).
11. Igeközt.

— Megfejtése július 1-i (13-ik) számban. —

Május 1-i (9-ik) számunkban közölt keresztrejtvény helyes megfejtése.

Felelős szerkesztő és kiadó:

N. GÖLLNER MÁRIA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

FOGHÁZMISSZIÓ HELYSÉGE

Budapest, V., Szalai-utca 16. III. 348. szám.